

Motion till riksdagen 2024/25:2136

av **Hanna Westerén och Ida Ekeröth Clausson (båda S)**

Oseriösa aktörer i offentlig upphandling

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta fler åtgärder för att få bort oseriösa aktörer i offentlig upphandling och främja sund konkurrens och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Offentlig upphandling omsätter miljardbelopp i Sverige varje år. Det är gemensamma medel, som förtjänar att användas på bästa sätt, till nytta för medborgarna och gynnande sund konkurrens. Dessvärre är signalerna många från arbetsmarknadens parter om att alltför många oseriösa aktörer gör goda affärer genom kreativa upplägg där skatteundandragande möjliggörs, parallell brottslig verksamhet förekommer och utländsk arbetskraft exploateras.

Seriösa företag upplever att upphandlingar har alltför stort fokus på låga priser, för få relevanta kvalitetskrav och brister i avtalsuppföljningen. Kombinationen låga priser och bristande avtalsuppföljning riskerar att ge oseriösa företag en konkurrensfördel i förhållande till de företag som följer regelverk och avtal.

I Brås rapport 2022:1 analyserar myndigheten brott som begås inom välfärden och som drabbar kommuner och regioner. Det finns många olika upplägg, men genomgående är det vissa grunder som är avgörande för oseriösa upplägg:

- att företagen levererar de upphandlade tjänsterna enligt avtal och förväntning men genom oseriösa upplägg sänker sina kostnader påtagligt i jämförelse med konkurrerande företag som vid utförande av tjänsten följer lagar, regler och ingångna avtal
- att företagen levererar tjänster som påtagligt negativt avviker från vad som är avtalat, men under längre eller kortare tid döljs detta.

Effekten av att oseriösa företag figurerar i offentlig upphandling blir också att offentliga medel bidrar till att upprätthålla verksamheter där människor far illa; det finns utländska personer som befinner sig i Sverige och tvingas arbeta här under extremt dåliga för-

hållanden för att på så sätt öka möjligheterna att få ett uppehållstillstånd. Det finns också utländska personer som på olika sätt är skuldsatta till individer som vill utnyttja deras arbetskraft billigt.

Offentliga verksamheter ska tjäna medborgarna; att seriositet präglar såväl upphandling som uppföljning är givet. För att åstadkomma en mer rättssäker offentlig upphandling som främjar sund konkurrens, goda arbetsvillkor och effektiv användning av offentliga medel bör följande övervägas:

- Underlätta uteslutning av oseriösa anbudsgivare.
- Stärk Migrationsverkets kontrollverksamhet.
- Försvåra spårbyte i de fall misstanke finns om oegentligheter eller ren exploatering/människohandel.
- Sjösett en informationsportal där relevanta myndigheter kan dela information för upphandlande myndigheter att ta del av i bedömningen av en anbudsgivares seriositet och vandel. Gör verklighet av förslagen från SOU 2023:43 En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter. (Myndigheter relevanta för en sådan informationsportal är t.ex. Skatteverket, Försäkringskassan, Bolagsverket, Migrationsverket, Arbetsmiljöverket, Arbetsförmedlingen, Kronofogden, Ivo, kommuner, regioner och polisen.)
- Stärk informationsutbytet inom EU; idag finns E-certis, men det är otillräckligt. Det bör finnas ett gemensamt system inom unionen för att kontrollera att skatt och sociala avgifter betalats in i vederbörlig ordning.

Offentlig upphandling är ett oerhört potent verktyg för att åstadkomma förändring i positiv mening: att främja aktörer som bidrar med jobb och tillväxt, att ställa krav och på sikt normera goda arbetsvillkor och en solid skattebas. Ovanstående förslag skulle bidra avsevärt till att minska antalet oseriösa aktörer i offentlig upphandling.

Hanna Westerén (S)

Ida Ekeröth Clausson (S)